

Instrukce č. 5 /2015

Věc: Postup při vykonávání sociálního šetření v rámci řízení o příspěvku na péči podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Určeno pro:

Úřad práce České republiky

Odbor posudkové služby MPSV

Odbor odvolání a správních činností nepojistných dávek

Sekci 4 a odboru nepojistných sociálních a rodinných dávek k informaci

Účinnost od:

1. srpna 2015

Zrušovaný řídicí akt MPSV:

-

Vypracoval:

odbor sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení

Č. j.:

2015/40258 – 224

Počet stran:

25

Zpracovatel:

ředitel odboru sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení Mgr. David Pospíšil

Dne:

10. července 2015

Schválila:

náměstkyně ministryně práce a sociálních věcí Mgr. Zuzana Jentschke Stöcklová

Dne:

Instrukce č. 5/2015 upravuje způsob a průběh sociálního šetření u osoby, která žádá o nepojistnou sociální dávku příspěvek na péči či změnu výše již pobírané dávky, v jejím přirozeném sociálním prostředí. V instrukci o těchto osobách hovoříme pouze jako o „žadateli“. Instrukce uvádí základní postupy sociálního pracovníka ve vztahu k žadateli, kterými je realizováno sociální šetření, prováděné v rámci řízení o příspěvku na péči. V instrukci je dále uveden obsah sociálního šetření pro tento účel, včetně obsahu písemného záznamu ze sociálního šetření, který je předáván v první instanci příslušným okresním správcům sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“) jako jeden z podkladů pro posouzení závislosti a jejího stupně.

Sociální šetření pro účely řízení o příspěvek na péči a sociální pracovník provádějící sociální šetření

Podle § 25 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 108/2006 Sb.“), platí, že sociální šetření provádí sociální pracovník. Sociální pracovník musí splňovat předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, včetně odborné způsobilosti, uvedené v § 110 zákona č. 108/2006 Sb.

Sociální pracovník je samostatný profesionál vzdělaný v oboru, který se řídí etickým kodexem své profese. Ve vztahu ke každému klientovi uplatňuje citlivý a individualizovaný přístup, který zahrnuje respekt k jeho právům i potřebám. Ctí princip dobrovolnosti spolupráce ze strany žadatele a nabízí odpovídající podporu a pomoc, která koresponduje s celkovým charakterem této pomáhající profese.

Práva a povinnosti sociálního pracovníka jsou určeny právními předpisy, zaměstnavatelem a profesními standardy.¹

V kontextu řízení o příspěvku na péči v režimu správního řízení, v rámci kterého je žadatel povinen podrobit se sociálnímu šetření, sociální pracovník motivuje žadatele a jeho okolí k dobrovolné spolupráci, neboť je podmínkou optimálního průběhu sociálního šetření i získání kvalitního výsledku.

¹ Cit.: Metody a řízení sociální práce – Matoušek a kol. (2003)

I. Charakteristika sociálního pracovníka:

Sociální pracovník:

- **Respektuje žadatele** - přijímá žadatele takového, jaký je i s jeho pozitivními a negativními vlastnostmi, jeho potřebami a schopnostmi.
- **Individuálně přistupuje k žadateli** - ke každému žadateli přistupuje nezaopatřeno, s úctou, trpělivostí a empatií. V kontextu celého řízení o příspěvku na péči (dále jen „PnP“) vychází z hodnot přístupu zaměřeného na člověka a situačního přístupu, akceptuje žadatele a rozpoznává jedinečnost jeho individuální situace. Ve spolupráci s žadatelem a dalšími zúčastněnými rozpoznává i jeho aktuální potřeby včetně jejich priorit.
- **Vytváří bezpečné prostředí pro žadatele** – nabízí žadateli důvěryhodný profesionální spolupracující vztah v souvislosti s řešením jeho individuální situace. Proto se v první řadě snaží navázat s žadatelem přímý osobní kontakt, včetně způsobu komunikace, který respektuje specifické potřeby, schopnosti a preference žadatele. Rovněž i komunikace s blízkými osobami žadatele je nezbytnou podmínkou k navázání spolupráce a kvalitně provedeného sociálního šetření, které poskytne využitelný výsledek.
- **Sociální pracovník dále nabízí pomoc a je v průběhu řízení žadateli k dispozici pro poskytování podpory minimálně v rozsahu základního sociálního poradenství.** Sociální pracovník jako pomáhající profesionál nabízí žadateli pomoc podle identifikace jeho potřeb: zde v kontextu řízení spíše krátkodobější intervenci, která nepřekračuje délku řízení o PnP, poskytuje sám, pokud je třeba delší případová práce, nebo jiná odborná intervence, přímo zprostředkuje poskytnutí dlouhodobější či specializované pomoci, nebo alespoň předá žadateli kontakt na příslušnou instituci poskytující tuto pomoc.
- **Vysvětluje žadateli jeho práva a povinnosti** a ověřuje vhodnými otázkami, že poučení porozuměl. Dále žadatele **podporuje při uplatňování jeho práv** v průběhu řízení o PnP a za tím účelem mu nabízí individuální podporu. Vytváří tedy podmínky pro aktivní účast žadatele, která povede k větší míře jeho participace na procesu řízení o PnP a tím i vyšší míře porozumění a spokojenosti žadatele ve vztahu k celému průběhu i výsledku tohoto řízení.

Sociální pracovník proto žadateli předává transparentním způsobem nejen všechny nezbytné informace k řízení o PnP formou Poučení (viz příloha), ale také mu nabízí pomoc při uplatňování jeho práv v souvislosti s tímto řízením.

Žadatel má právo na informace o průběhu řízení o PnP, včetně postupu Úřadu práce České republiky, který vede správní řízení, dále informace o možnostech opravných prostředků, má právo si stěžovat. Při podání neúplné žádosti sociální pracovník pomáhá žadateli doplnit potřebné údaje tak, aby žádost odpovídala požadavkům platných právních předpisů. Pomáhá žadateli také aktivně vstupovat do správního řízení v souladu s jeho právy, a pokud si to žadatel přeje, včetně jeho podpory při uplatňování opravných prostředků (odvolání).

Předává rovněž informace o účelu dávky, popř. blíže vysvětlí žadateli jak dávku využívat v jeho konkrétním případě tak, aby to bylo v souladu s jejím účelem.

Sociální pracovník vždy poučí žadatele, popřípadě i jeho blízké osoby o tom, že má možnost požádat o přizvání k jednání OSSZ nebo v odvolacím řízení k posudkové komisi MPSV, viz Poučení v příloze.

- **Spolupracuje s rodinou nebo blízkými osobami** se záměrem podporovat setrvání žadatele v jeho přirozeném sociálním prostředí. Při kontaktu s rodinou i blízkými osobami spolupracuje, zapojuje je do plánování péče či pomoci, zprostředkovává jim potřebnou edukaci. V případě, že žadatel pomoc rodiny odmítá, je potřeba jeho rozhodnutí akceptovat a nabídnout mu spolupráci při hledání takového řešení, které mu bude vyhovovat. Za tím účelem mapuje i další neformální vztahy žadatele (okruh přátel, blízkých lidí, sousedů). Současně porovnává a ověřuje skutečnosti uváděné žadatelem a dalšími osobami v jeho okolí ve snaze získat maximum dostupných informací a pro účely sociálního šetření vyhodnocuje jejich důvěryhodnost a závažnost.
- **Spolupracuje s obecním úřadem, v jehož působnosti se nachází bydliště žadatele**, zejména se sociálními pracovníky obecních úřadů, kteří mohou být v rámci sociální práce nápomocni zejména při řešení krizových situací a následném vedení žadatele k opětovnému začlenění do běžného života, nebo i při dlouhodobější případové práci včetně součinnosti při vedení žadatele ke správnému využívání dávky.
- **Zachovává mlčenlivost** - sociální pracovník je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s šetřením (osobní údaje, informace o zdravotním stavu atd.). V případech, kdy podání informací stanoví jiný právní předpis (např. občanský soudní řád, trestní řád), postupuje sociální pracovník podle těchto právních předpisů (oznamovací povinnost).
- **Spolupracuje s lékařskou posudkovou službou** zejména při řešení případů, u kterých je potřebné sladit zjištěné skutečnosti ze sociálního šetření s posouzením zdravotního stavu a stupně závislosti lékařské posudkové služby OSSZ, popřípadě, podle místní příslušnosti, i lékařské posudkové služby Městské správy sociálního zabezpečení či Pražské správy sociálního zabezpečení v první instanci správního řízení. V odvolacím řízení se pak jedná o spolupráci s lékařskou posudkovou službou Ministerstva práce a sociálních věcí. V zájmu

dosažení odpovídajícího zohlednění výsledku sociálního šetření pak v rámci této spolupráce žádá lékaře OSSZ o součinnost při zohlednění výsledku šetření při posouzení stupně závislosti. Poskytuje rovněž sám součinnost, pokud o ni požádá lékař OSSZ a pokud je před vydáním posudku potřebné došetřit některé skutečnosti, které souvisejí se schopností samostatného života v přirozeném sociálním prostředí.

II. Charakteristika sociálního šetření a nezbytná příprava

Ve většině případů sociální šetření provádí jeden sociální pracovník, který však předem vyhodnotí případná rizika realizace šetření tímto způsobem. Pokud by byl předpoklad, že tento pracovník by mohl být během cesty či vlastního šetření v rodině jakkoli ohrožen, případně bylo zjištěno, že by účelu šetření jinak nemohlo být dosaženo, doporučuje se provádět šetření ve dvojici pracovníků.

- **Cílem sociálního šetření v rámci řízení o PnP** je zjištění schopnosti samostatného života osoby v přirozeném sociálním prostředí. To znamená, že sociální šetření je rámcově zaměřeno na získání kompletního přehledu o potřebách žadatele a jeho sociální situaci, která vypovídá o dopadech zdravotního postižení do celkového sociálního fungování. Identifikace míry potřebné podpory v jednotlivých oblastech života rovněž napomáhá k ověření plnění podmínek nároku na příspěvek a jeho výši.

Proto sociální pracovník:

a) Shromažďuje a ověřuje informace:

Při sociálním šetření u žadatele o PnP sociální pracovník shromažďuje informace týkající se vlastní soběstačnosti a potřebné míry podpory osob v jejich přirozeném sociálním prostředí (tzn. rodina, domácnost, místa, kde osoba pracuje, vzdělává se a realizuje běžné sociální aktivity), podpurných vztahů v kontextu potřeby pomoci od blízkých osob a dalších dostupných subjektů v přirozeném sociálním prostředí žadatele, např. škola, zaměstnavatel, poskytovatel sociálních služeb či asistent sociální péče atp.

V rámci sociálního šetření se sociální pracovník dotazuje rovněž na celkové sociální i ekonomické poměry žadatele jednak pro ověření skutečností uvedených v žádosti o PnP a také z důvodu vyhodnocování aktuální situace žadatele pro případné poskytnutí pomáhající intervence a zprostředkování nezbytné pomoci. Tuto pomoc však sociální pracovník poskytuje pouze se souhlasem žadatele anebo v souladu s obecnými předpisy.

Proto se dotazuje i na základní ekonomické poměry žadatele a to nejen v případě, že žadatel žádá o zvýšení PnP dle § 12 zákona č. 108/2006 Sb. Vzhledem k tomu,

že se u žadatelů o PnP nezjišťuje podrobně majetková a příjmová situace, mělo by se jednat pouze o dotazy obecné povahy, směřující spíše k pomáhající intervenci v případě, kdy je zjištěno, že žadatel je v obtížné situaci.

Získané informace pak mohou, se souhlasem žadatele, sloužit i jako podklady pro individuální plánování pomoci – pro tvorbu plánu i dlouhodobé péče, který může realizovat po dohodě sociální pracovník obce, nebo poskytovatel sociálních služeb.

Pomocí individuálního plánování je pak možné lépe zajišťovat a rovněž vyhodnocovat úspěšnost intervencí a pomoci. Na základě tohoto plánování lze posléze i lépe kontrolovat efektivitu poskytnuté podpory.

Získané informace dále slouží i pro odborné sociální poradenství, hledání potřebné pomoci popř. následnou sociální práci, a to jak pro sociální pracovníky Úřadu práce, tak i pro sociální pracovníky obecních úřadů.

b) Komplexně přistupuje k situaci rodiny a nabízí pomoc:

Sociální šetření v rodině by mělo současně podpořit i spolupráci členů rodiny na řešení nepříznivé sociální situace žadatele. Pokud při sociálním šetření vyjdou najevo jiné problémy v sociálním fungování rodiny, je žádoucí, aby se sociální pracovník pokusil rodině nabídnout či zprostředkovat kvalifikovanou pomoc. Například dává podnět ke spolupráci se sociálními pracovníky sociálního odboru místně příslušného obecního úřadu, nebo zprostředkovává poskytování sociálních služeb atp.

• **Postup při zpracování plánu sociálních šetření a dojednání vlastního termínu šetření:**

Sociální pracovník bere v úvahu, že řízení o PnP je zahájeno z moci úřední nebo dnem podání žádosti. Od tohoto dne běží správní lhůta pro vyřízení žádosti o tuto nepojistnou sociální dávku, a proto je vhodné, aby si sociální pracovník předem vypracoval plán sociálních šetření tak, aby byly dodrženy lhůty stanovené zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

1. Zpracování plánu sociálních šetření

Při zpracovávání plánu sociálních šetření sociální pracovník bere v úvahu zejména:

a) rodinné poměry - týká se nezletilých žadatelů a žadatelů, kde je žádoucí přítomnost zákonných zástupců, nebo fyzické osoby, která v řízení zastupuje nezletilého žadatele na základě rozhodnutí o svěření nezletilého do její péče, dále i ostatních členů rodiny, popř. opatrovníků nebo jiné blízké osoby – čas sociálního šetření je přizpůsoben zejména časovým možnostem těchto osob, např. jejich pracovní době.

b) zdravotní stav žadatele o příspěvek na péči - příkladem může být žadatel, který je ve velmi špatném zdravotním stavu, např. vysokého věku nebo v hospicové péči.

c) organizační a technické podmínky pracoviště – personální situace, plán jízd v rámci místní dostupnosti služebních automobilů apod.

2. Ohlášení termínu sociálního šetření a podmínka přímé komunikace s žadatelem

Při prvotním sociálním šetření v rámci řízení o PnP se nedoporučuje přijít do přirozeného sociálního prostředí žadatele bez ohlášení.

Konkrétní termín sociálního šetření v přirozeném sociálním prostředí, kterým bývá ve většině případů bydliště žadatele, sjednává sociální pracovník předem již ze svého pracoviště, **a to přímo se žadatelem o PnP. Pouze v případě, že přímému kontaktu s žadatelem brání vážné důvody, pak domluví termín návštěvy v bydlišti s jeho zákonnými zástupci, fyzickou osobou, které byl žadatel svěřen do péče, opatrovníkem, nebo členy jeho rodiny či osobami, které se pohybují v jeho okolí, nebo se zástupcem poskytovatele sociální služby. Je-li žadatelem nezletilé dítě či osoba omezená ve svéprávnosti, kontaktuje sociální pracovník vždy zákonného zástupce či opatrovníka.** Při dojednávání termínu šetření zohledňuje potřeby a časové možnosti žadatele nebo osob v jeho okolí. Při šetření by měly být přítomny jen ty osoby, jejichž přítomnost si žadatel přeje, popřípadě po dohodě se sociálním pracovníkem je přizve buď sám na schůzku v rámci sociálního šetření, nebo souhlasí s jejich přizváním.

V případě, že má žadatel specifické komunikační potřeby, pro které lze přímou komunikaci se sociálním pracovníkem zajistit pouze pomocí tlumočení, nebo technických prostředků, zprostředkovává sociální pracovník zajištění těchto podmínek v rámci příslušné krajské pobočky Úřadu práce České republiky, s přihlédnutím ke způsobu, který žadatel preferuje a v zájmu zajištění přímé komunikace se žadatelem v potřebném rozsahu, maximálně však na dobu trvání řízení o příspěvku.

Pokud je sociální pracovník předem, anebo až v průběhu sociálního šetření informován o tom, že žadatelem o PnP je osoba s duševním onemocněním, nebo obecně s poruchou v kognitivní a percepční oblasti, je třeba vždy pozvat k účasti na jednání i osobu blízkou, nebo pečující osobu, která je v žádosti uvedena jako poskytovatel pomoci. Tyto osoby, které žadatel dobře zná, mohou podpořit dobrou adaptaci žadatele na příchod neznámé osoby a pomoci tak ošetřit riziko nepředvídatelné reakce žadatele plynoucí z povahy jeho disability. Tyto osoby musí v rámci dojednané spolupráce obdržet i veškeré rozhodné informace, které souvisejí s řízením o PnP, jako oznámení termínu šetření apod. Pokud jsou

sociálnímu pracovníkovi známy informace o zdravotním stavu žadatele s duševním onemocněním, zjišťuje předem z dostupných zdrojů (blízká osoba, pečující osoba, ošetřující lékař či terapeut) optimální podmínky pro jednání se žadatelem. Zejména okolnosti, postupy i optimální délku komunikace s osobou s duševním onemocněním v jejím přirozeném sociálním prostředí.

3. Výjimka z ohlášení sociálního šetření v místě pobytu žadatele

Výjimkou z ohlášení návštěvy v bydlišti za účelem sociálního šetření může být situace, kdy se nepodařilo dostupnými prostředky žadatele ani jeho blízké osoby kontaktovat. Vždy však musí být dva z minimálně tří pokusů o návštěvu ohlášeny, není možné, aby Úřad práce České republiky provedl např. tři neohlášená sociální šetření, při kterých žadatele/příjemce sociální pracovníci nezastihli a na základě toho by byla dávka nepřiznána/odejmuta. Další výjimkou z tohoto principu pak může být opakovaná kontrola využívání dávky.

4. Délka sociálního šetření v přirozeném sociálním prostředí žadatele

Doporučená délka sociálního šetření je stanovena vyhláškou č. 332/2013 Sb., o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka, **a to v délce trvání 105 - 250 minut**, což poskytuje dostatečný prostor k tomu, aby sociální šetření bylo zpracováno kvalitně a co možná neobjektivněji, tedy s využitím více zdrojů informací o situaci žadatele. Uvedenou dobu by měl sociální pracovník strávit se žadatelem v jeho přirozeném sociálním prostředí. Je nutné upozornit, že ve výše uvedeném časovém úseku se nepočítá s dopravou sociálního pracovníka do místa pobytu žadatele a dále pak s vypracováním komplexního záznamu ze sociálního šetření. Dobu šetření je však třeba vztahovat k individuální povaze případu, zejména ve vztahu ke zjišťování potřebné šíře problematiky i aktuálnímu stavu žadatele z hlediska jeho schopnosti soustředění na průběh šetření. V duchu individuálního přístupu je třeba, aby sociální pracovník byl schopen identifikovat signály svědčící např. o únavě žadatele a byl schopen délku šetření citlivě přizpůsobit a tedy, ve vhodných případech, i zkrátit.

Pokud není možné šetření v dostačující šíři realizovat v době, kdy je žadatel schopen jej absolvovat, je třeba realizovat šetření doplňkové v pozdějším termínu.

5. Zdroje informací využívané sociálním pracovníkem:

- a) žadatel
- b) nejbližší sociální okolí žadatele – rodina a blízké osoby
- c) širší sociální okolí – širší příbuzenstvo, sousedi, kolegové, přátelé, známí - tento zdroj informací je cíleně využíván zejména v případech podezření na zneužívání dávky, anebo tehdy, když je předmětem šetření závažná osobní situace žadatele, kde lze předpokládat další navazující intervence intenzivnějšího a dlouhodobějšího charakteru
- d) instituce – škola, zaměstnavatel, poskytovatel sociálních služeb, lékař, soud atp. v případě potřeby informací formálnějšího charakteru např. ve formě „potvrzení“ určitých skutečností.

III. Průběh sociálního šetření

1) Rozhovor:

a) Vstup do přirozeného sociálního prostředí žadatele

Před vstupem do přirozeného prostředí žadatele se sociální pracovník představí a viditelně ukáže „průkaz sociálního pracovníka“. Následně sdělí účel své návštěvy a ověří dotazem, zda všechny přítomné osoby, zejména ty, které se zdržují v bytě žadatele i sám žadatel, aktuálně souhlasí s jeho vstupem do tohoto privátního prostoru za účelem realizace sociálního šetření. Pokud by se v době návštěvy v soukromém prostoru žadatele zdržovaly osoby, jejichž přítomnost nebyla se sociálním pracovníkem předem dojednána, zváží sociální pracovník, zda přítomnost těchto osob může optimální průběh plánované návštěvy narušit či ohrozit. Pokud vyhodnotí sociální pracovník tuto situaci jako rizikovou, dojedná s žadatelem, popřípadě s dalšími oprávněnými osobami, jiný termín sociálního šetření.

Sociální pracovník počítá zpočátku s více méně defenzivním postojem žadatele popř. i ostatních přítomných členů domácnosti, který je adekvátní při návštěvě rodiny cizí osobou. Tento postoj nelze však považovat za znak špatného fungování rodiny. Sociální pracovník si je vědom toho, že během šetření, kdy on shromažďuje informace o aktuální situaci žadatele a jeho rodiny a rovněž pozoruje interakce mezi žadatelem a jeho blízkými osobami, naopak také i žadatel a všichni přítomní hodnotí jeho kompetence a celkovou důvěryhodnost. Jak úspěšně se podaří sociálnímu pracovníkovi navázat se žadatelem a jeho blízkými kontakty a do jaké míry se podaří otevřeně komunikovat a spolupracovat, to pak významně ovlivňuje i výsledek celého šetření.

b) Úvodní rozhovor se všemi přítomnými

Po uvítání je vhodné, aby se všichni přítomní společně se sociálním pracovníkem odebrali na místo, kde spolu mohou nerušeně mluvit. Je-li například v místnosti zapnuté rádio, televize, nebo jiný zdroj hluku, sociální pracovník zdvořile požádá o zajištění potřebného klidu pro rozhovor tak, aby se mohli všichni přítomní plně soustředit.

Před započítím úvodního rozhovoru je potřeba přítomným sdělit, jak bude sociální šetření probíhat. **Sociální pracovník přítomné také upozorní, že bude zaznamenávat průběh rozhovoru.** Současně je potřeba poskytnout prostor, aby se přítomní mohli vyjádřit k tomu, zda budou chtít se sociálním pracovníkem mluvit samostatně bez přítomnosti ostatních členů domácnosti, pečující osoby, nebo jiných přítomných osob.

Doporučuje se během celého sociálního šetření si dělat poznámky v takovém rozsahu, aby s jejich pomocí bylo možné později vypracovat záznam ze sociálního šetření. Poznámky nemohou sociálního pracovníka však zaměstnávat natolik, aby

to narušovalo plynulý průběh rozhovoru. Například průběh návštěvy nemá být organizován podle toho, jak za sebou následují body v záznamu ze sociálního šetření, ale podle toho, jak se postupně vyvíjí interakce mezi pracovníkem a přítomnými osobami.

Rozhovor se žadatelem je žádoucí začínat od obecnějších témat, pro získání důvěry a navázání kontaktu s žadatelem.

V průběhu šetření sociální pracovník zjišťuje informace pozorováním, rozhovorem se všemi zúčastněnými osobami (v první řadě se žadatelem samotným) a také reflexí všech získaných informací, které třídí a hodnotí. Na aktuální situaci žadatele si tvoří vlastní názor, avšak nikoli na základě osobních sympatií a preferencí, ale na základě reflexe získaných poznatků. Tato odborná reflexe sociálního pracovníka vychází ze schopnosti shromažďovat, třídít a ověřovat získané poznatky, zaměřovat se na objasňování rozporů i „bílých míst“, aby bylo možné podat co „nejobjektivnější“ zprávu o aktuální situaci. To znamená podat zprávu strukturovanou, zdrojově vyváženou a vyhodnocenou.

V oblasti informačních zdrojů to znamená zajistit si v první řadě potřebné penzum informací i rozlišit je na ty, které uvádí: a) žadatel, b) jeho blízké osoby, c) další osoby a organizace podílející se na zajištění péče.

Dále je třeba rozlišit a poté i v písemném záznamu ze sociálního šetření uvést tvrzení o činnostech, které: 1) žadatel pouze uvedl, 2) předvedl, nebo 3) jsou k dispozici jiné informace, které dokazují jejich pravdivost, popřípadě i úroveň soustavnosti jejich zvládnutí (např. je schopen za určitých podmínek dojíždět do zaměstnání) a tyto skutečnosti také rozlišit v písemném záznamu ze sociálního šetření.

U žadatelů, u kterých má sociální pracovník poznatky svědčící pro latentní poruchu orientace, sociální pracovník během šetření informuje žadatele o možnosti doplnění lékařského vyšetření paměti a orientace. Toto vyšetření je cenné jako příloha žádosti, i pro včasné zahájení možné léčby dle povahy obtíží. V případě zájmu žadatele, nebo jemu blízkých osob, dále sociální pracovník doporučuje součinnost s praktickým lékařem žadatele, který může dát žadateli doporučení k místně dostupnému lékaři příslušné specializované odbornosti (neurologie, geriatric, psychiatrie, medicína dlouhodobé péče), který je kompetentní ke komplexnímu hodnocení orientace v kontextu zdravotního stavu.

U všech žadatelů, kteří jsou v dlouhodobé péči specializovaného lékaře, informuje sociální pracovník o vhodnosti doplnění zprávy tohoto lékaře k žádosti o PnP, zejména ve všech případech, kdy onemocnění sledované specializovaným lékařem má jakýkoli vztah k soběstačnosti žadatele. Informuje žadatele o možnosti zaslání lékařských nálezů, které má u sebe OSSZ příslušné posuzování jeho zdravotního stavu.

Tato doporučení mají charakter pomáhající intervence sociálního pracovníka a motivují žadatele k vyšší participaci na shromažďování všech potřebných podkladů k aktuálnímu zdravotnímu stavu, které je třeba zohlednit k v procesu řízení o příspěvku.

U nezletilých, dále u osob, u nichž bylo rozhodnuto o omezení způsobilosti k právním úkonům (omezení svéprávnosti), či jinak indisponovaných žadatelů vede sociální pracovník rozhovor se zákonným zástupcem, pokud však nezletilá osoba byla svěřena do péče jiné fyzické osoby, pak v první řadě s touto osobou, dále opatrovníkem, popřípadě jinými přítomnými. Podle situace sociální pracovník přizpůsobí vedení rozhovoru a na takové žadatele se obrací s vhodnými doplňujícími dotazy.

U sociálního šetření pro účely PnP o nezletilé osoby do 18 let věku bere sociální pracovník se zvláštní pozorností v úvahu i vývojové a systémové hledisko, která významně ovlivňují úroveň sociálního fungování této specifické skupiny příjemců.

- 1. Vývoj:** Je třeba rozlišovat poznatky k potřebám nezletilého, které souvisí s nižší mírou jeho soběstačnosti na podkladě přirozeného biopsychosociálního vývoje jedince od individuálních zvláštností vývoje až po odchylky od normy.
- 2. Systém:** Nezletilá osoba je vždy součástí vztahového a pečujícího „systému“, neboť je z důvodu individuálního vývoje přirozeně závislá na péči dospělých osob. Je proto třeba shromáždit poznatky o fungování tohoto systému, jak z hlediska základní vztahové dynamiky, tak i zajišťování potřebné péče. Je třeba identifikovat potřebu podpory, která jde nad rámec běžné výchovy a péče o nezletilou osobu.

Sociální pracovník se na výše uvedené skutečnosti zaměřuje u nezletilých osob nejen při shromažďování poznatků v rámci šetření, ale také tato zjištění uvede v písemném záznamu, stávají se tak nedílnou součástí výsledku sociálního šetření.

Pro úvodní rozhovor se navrhuje například tyto otázky:

- V úvodu rozhovoru je vhodné zařadit otázky typu: Které osoby s Vámi žijí v domácnosti? Jak se Vám zde žije? Jaké máte sousedy? Máte nějaké plány, pokud jde o bydlení?
- Postupně se v rozhovoru přechází k otázkám týkajícím se provozu domácnosti a rodiny, tedy otázky typu: Kdo se o co v domácnosti stará? Proč se žadatel některých úkonů neúčastní, nevykonává

je sám? Jakými činnostmi se žadatel podílí na chodu domácnosti? Jaké jsou v rodině zavedené zvyky týkající se chodu domácnosti?

- Dále je možné uplatnit otázky týkající se rodinných vztahů, tj. otázky typu: Jak spolu vycházíte? V jakém vztahu je který člen rodiny k jinému? Kdo mimo žadatele řeší problémy v domácnosti a jakým způsobem?
- Následně je již možné klást otázky vztahující se k potřebám pomoci žadatele: Jak se dnes cítíte? Půjdete dnes sám nakoupit? Kdy jste byl naposledy navštívit lékaře? Nepociťujete hlad či žízeň?
- Rovněž je vhodné klást otázky na práci, volný čas, koníčky, ale také i celkových ekonomických poměrech, zejména k vyloučení rizika, že se žadatel nachází v hmotné nouzi, nebo je ohrožen chudobou. Toto může být podnětem pro poskytnutí pomáhající intervence k řešení takto nepříznivé sociální situace (poradenství k dávkám pomoci v hmotné nouzi a dalších služeb). Vzhledem k tomu, že majetkové poměry nejsou ve vztahu k nároku na PnP relevantní, není možné se na ekonomické poměry ptát explicitně a detailně. Tomuto tématu je třeba se však věnovat zvláště tehdy, když souvisí s řešením potřeb žadatele (např. poradenství k žádosti o dávky v hmotné nouzi), což se však děje na základě nabídky pomoci ze strany sociálního pracovníka a souhlasu s touto pomáhající intervencí na straně žadatele. V závěrečné části úvodního rozhovoru je možné otevřít téma, jakou má žadatel představu o další pomoci, kdo v současné době péči/pomoc poskytuje, v jakém rozsahu a intenzitě (například někam doprovodit, odvést, nakoupit, když je mu špatně, poradit s něčím konkrétním).
- Příklady úvodních otázek:
Co člověk umí dobře, v čem je dobrý, jaká jsou jeho nadání?
Co je pro člověka důležité? Co by chtěl v životě změnit?
Jakou dle jeho/její názoru potřebuje v životě podporu?
- Nezbytné je pohovořit také o účelu a charakteru PnP takovým způsobem, aby žadatel porozuměl způsobu využití této dávky ve vztahu k řešení své situace. Na základě tohoto porozumění, je možné zprostředkovat žadateli další pomoc, nebo informace o dalších službách, které bude potřebovat.

2) Přirozené sociální prostředí: prohlídka bytu/domu/zařízení sociálních služeb apod.

Doporučuje se požádat žadatele, popř. jiné přítomné osoby o prohlídku žadatelova přirozeného sociálního prostředí, nejčastěji jeho bydliště.

Sociální pracovník se zaměří na vlastní prohlídku bytu/domu či ubytování v zařízení sociálních služeb, a to vždy v rozsahu nezbytném pro přiznání PnP. To v praxi znamená, že se nechá provést prostory, které jsou využívány k bydlení. Je žádoucí, aby žadatel, případně jiná přítomná osoba, sociálnímu pracovníkovi poskytli objasňující komentář, např. kdo z členů rodiny užívá jaké místnosti, popř. jaké má spolubydlící, k čemu jednotlivé místnosti slouží, zmínit i bezbariérové vstupy, výtah. **Pokud žadatel nechce do některých místností sociálního pracovníka zavést nebo odmítá prohlídku, je potřeba to respektovat, avšak je také potřeba vhodným způsobem upozornit na to, že nedostatečný nebo chybějící popis prostředí může mít vliv na výsledek šetření, který nemůže být komplexním v případě neúplných informací či chybějících zjištění.** Prohlídka pokoje (místa), které je osobním teritoriem žadatele by měla být ohleduplná. Sociální pracovník neformuluje negativní hodnotící komentáře k tomu, co vidí, spíše naopak v případě vhodného prostředí je vhodné je ocenit.

Podle § 3 zákona č. 108/2006 Sb. patří mezi přirozené sociální prostředí žadatele také místa, kde pracuje, vzdělává se a realizuje běžné sociální aktivity, tedy i prostředí mimo byt/dům/zařízení sociálních služeb. Rozhovor by tedy měl být veden i na téma ne/samostatného výkonu aktivit v tomto širším pojetí přirozeného sociálního prostředí.

Rozhovor se členy rodiny nebo zaměstnanci poskytovatele sociální služby v nepřítomnosti žadatele:

V odůvodněných případech dále může následovat i rozhovor s dalšími osobami za přítomnosti nebo i bez přítomnosti žadatele, a to v případě, že je žadatel s tímto srozuměn a pokud tato potřeba vyplývá z předchozího rozhovoru se samotným žadatelem. Pokud žadatel nesouhlasí, je třeba si domluvit toto setkání na jiném místě, a žadateli vysvětlit důvody pro tento postup. Rozhovor s dalšími osobami z blízkého okolí žadatele a subjekty podílejícími se na péči bez jeho přítomnosti, může sociálnímu pracovníkovi pomoci doplnit získané informace, popřípadě i objasnit rozpory ve výpovědích jednotlivých osob (včetně žadatele). K tomu aby sociální pracovník mohl provést vyhodnocení získaných poznatků, je třeba ověřovat i doplňovat informace z více zdrojů, proto je v odůvodněných případech i tento postup legitimní. Tento postup je doporučován zejména v případech, kdy existují indicie, že v domácnosti/u žadatele není něco v pořádku. Může se jednat například o případy násilí mezi dospělými, konfliktní situace v důsledku probíhajícího rozvodového řízení, závislost na návykové látce, psychická porucha, trestná činnost

v rodině, mimomanželské vztahy, nesoulad v hospodaření s penězi, špatný zdravotní stav.

3) Obsah záznamu ze sociálního šetření v řízení o příspěvku na péči:

Navrhovaný způsob provádění sociálního šetření a následného zpracování písemného záznamu ze sociálního šetření pro účely řízení příspěvku na péči vychází z § 25 zákona č. 108/2006 Sb.

Výstupem sociálního šetření pro účely řízení o příspěvek na péči je písemný **záznam ze sociálního šetření**, který slouží jako jeden z podkladů pro vypracování posudku lékařem LPS OSSZ. Vzhledem k ustanovení § 25 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., podle kterého Úřad práce České republiky zasílá LPS OSSZ pro účely vyhotovení posudku tento písemný záznam, lze dovést, že záznam musí obsahovat veškeré skutečnosti, které je třeba zohlednit při posuzování závislosti, a proto obsah písemného záznamu lze i podle navazujícího ustanovení § 25 zákona odst. 3 zákona č.108/2006 Sb. klást do velmi úzké souvislosti s celkovým „výsledkem“ sociálního šetření.

Záznam musí tedy obsahovat komplexní informace k schopnosti samostatného života osoby v přirozeném sociálním prostředí. Nedílnou součástí záznamu je proto **popis aktuální situace žadatele včetně jeho potřeb, které lze v rámci řízení spojovat především s účelem samotné dávky, spočívajícím v podílu na zajištění potřebné pomoci a podpory.** Tomu ostatně odpovídá i ustanovení § 25 odst. 3 zákona č. 108/2006 Sb., podle kterého OSSZ při posuzování vychází i „ze zjištění potřeb osoby“. Vzhledem k tomu, že to bývá především sociální pracovník, kdo v průběhu celého řízení navazuje přímý kontakt se žadatelem a jako jediný ho zpravidla i navštíví v jeho přirozeném sociálním prostředí, je tedy sociální pracovník tím, kdo rovněž **identifikuje potřeby** žadatelů ve vztahu k účelu poskytování dávky. Na identifikaci potřeb pak v souladu s odbornými metodami sociální práce může navazovat i plánování potřebných intervencí, čímž je podporována kontinuita případové práce a procesů zajištění faktické pomoci v případě poptávky žadatele.

Záznam ze sociálního šetření obsahuje informace o potřebné podpoře a popis situace žadatele v níže uvedené sedmibodové struktuře, která obsahově zahrnuje celou oblast deseti základních životních potřeb, které posuzuje OSSZ podle vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů:

- A) péče o vlastní osobu,**
- B) výdělečná činnost / školní povinnosti,**
- C) rodinné vztahy,**

- D) sociální vztahový rámec (mimo rodiny),
- E) domácnost,
- F) prostředí,
- G) závěr.

Popis situace a potřebné podpory žadatele:

- A) **Péče o vlastní osobu** - do záznamu sociální pracovník popíše poznatky týkající se míry potřebné podpory k uspokojení základních životních potřeb v níže uvedených oblastech.

Popisuje se:

- 1) zda žadatel dojde otevřít dveře bytu, domu, vzdálenost, kterou dokáže ujít a v jakém čase atp.
- 2) zda je orientovaný místem a časem, rozumí mluvenému a psanému slovu, chápe spojitosti, zda umí komunikovat běžnými způsoby (slovně písemně, telefonicky) nebo má specifické komunikační potřeby s ohledem na typ postižení (jaké způsoby dorozumění preferuje a jaké pomůcky ke komunikaci používá), dále zda se dokáže orientovat v bytě, orientovat v místech, kde pobývá denně a tam, kam dojíždí v rámci např. péče o své zdraví, pracovních či volnočasových aktivit, zda poznává jiné osoby (pouze někdy nebo vždy),
- 3) zda provádí osobní hygienu sám nebo s pomocí, dokáže si sám dojít do koupelny, na WC, případně zda používá inkontinenční pomůcky včetně četnosti použití, do jaké míry je koupelna a WC přizpůsobena potřebám žadatele (např. sprchový kout místo vany, madla, sedačka do vany nebo do sprchového koutu, nástavec na WC), umístění toalety (v bytě, v jiném patře, mimo dům), pokud potřebuje pomoci: kdo a jak pomáhá - rodina, poskytovatel péče, asistent sociální péče a také důvody - např. vada zraku, nepohyblivost končetin, bariérové prostředí atp.
- 4) jakým způsobem popisuje svůj denní režim a zda chápe potřebu jídla a pití, zda je dodržován pitný režim,
- 5) zda sám manipuluje s oblečením (praní, žehlení, uložení, příprava) to znamená, zda je schopen údržby ošacení i obuvi, dále oblékání a obouvání, a to přiměřeně okolnostem (pokud ne, kdo a jak mu pomáhá),
- 6) zda se sám stravuje, tedy připraví-li si sám jídlo, a jakým způsobem, zda se sám nají, kdo zajišťuje případnou pomoc),
- 7) zda používá kompenzační pomůcky (sluchadlo, brýle, berle, vozík atp.), popř. popis potřeby pomoci při jejich používání atp.

- 8) zda je schopen připravit si léky sám, zda a jak dodržuje léčebný režim, např. zda užívá předem připravené léky z dávkovače, uvést i důvody obtíží v této oblasti, např. špatně vidí, má třes rukou, zapomíná, nemá vhodné pomůcky atp.
- 9) jakým způsobem se pohybuje v přirozeném prostředí - chůze kolem nábytku, chůze o dvou holích, s pomocí madel, chůze do a ze schodů atp.

*U všech výše uvedených skutečností je důležité identifikovat, v jakém časovém úseku je žadatel schopen úkon zvládnout. Vhodné je popsat způsob, jakým žadatel jednotlivé aktivity provádí a zda se jedná o výkon aktivit v obvyklém a přijatelném standardu. Sociální pracovník také při šetření zjišťuje, **jakou** v jednotlivých bodech potřebuje žadatel podporu, **zda zvládne činnost sám, bez podpory (popřípadě pod dozorem), nebo s podporou, včetně její intenzity (instrukce, nebo i asistence, popřípadě zda je k uspokojení potřeby nutná její úplná saturace) a také jak často je třeba podporu poskytnout, kdo ji poskytuje nebo zda je vůbec možné potřebu uspokojit. Také je třeba identifikovat, zda je v silách žadatele, aby se postupně naučil dovednost/úkon zvládnout co nejvíce samostatně – jestli potřebuje tzv. nácvik dovedností.***

B) Výdělečná činnost / školní povinnosti - do záznamu se popisuje zapojení žadatele do pracovní činnosti nebo studia.

Popisuje se:

- 1) zda žadatel dochází do zaměstnání, pokud ano, popíše se vzdálenost od bydliště, zda dochází sám či s doprovodem (koho),
- 2) zda a do jaké míry jsou vyhovující pracovní podmínky, anebo popis bariér, téma zahrnuje i problematiku kontaktů se spolupracovníky,
- 3) zda dokáže využívat MHD, vlastní upravené vozidlo, jaké způsoby dopravy používá,
- 4) zda má upraven pracovní prostor s ohledem na disabilitu (jak a kým), jak je zapojen do pracovního týmu,
- 5) pokud se jedná o žadatele, který studuje, popíše se typ školy, potřeba pomoci s dopravou či doprovodem (kdo zajišťuje, zda a jak je zajištěna podpora prostřednictvím asistenta pedagoga), frekvence docházky (týdenní, denní atp.)
- 6) u dětí si všímáme i zapojení do předškolní přípravy: zda a jaká navštěvují předškolní zařízení a jak probíhá jejich předškolní příprava
- 7) zda žadatel pobírá sociální dávky (jaké).

C) Rodinné vztahy - do záznamu se popisuje minimálně základní vztahový rámec rodiny, zejména mezi partnery, pra/rodiči a dětmi i sourozenci, eventuálně i dalšími příbuznými a intenzita i způsob jejich vzájemného kontaktu v kontextu zajišťování potřebné pomoci. V případě že je rodinný vztahový rámec z hlediska potřebného řešení situace žadatele významný, věnuje se tomuto tématu i sociální pracovník zevrubněji.

Popisuje se:

- 1) zda žadatel komunikuje s rodinnými příslušníky, jak často a jakým způsobem – aktuální rodinné kontakty,
- 2) zda existuje významnější rodinná historie vztahů,
- 3) obvyklý způsob fungování i komunikace rodiny v minulosti v porovnání s aktuální situací,
- 4) zda žadatel žije v partnerském, nebo i manželském vztahu, základní charakteristika (konfliktním či harmonickým, míra angažovanosti ve vztahu atp.),
- 5) se kterými členy rodiny žadatel udržuje kontakty a sourozenecké vztahy,
- 6) zda někoho z rodiny žadatel preferuje a proč.

D) Sociální vztahový rámec (mimo rodiny) - do záznamu se popisuje vztahový rámec mimo rodinu žadatele, zejména přátelské vztahy, způsob trávení volného času, sociální aktivity žadatele (popisuje se podle okolností případu).

Popisuje se:

- 1) zda existuje kontakt žadatele s jinými osobami než rodinnými příslušníky,
- 2) zda má žadatel mimo rodinných příslušníků nějakou osobu, která je mu oporou, v jakých oblastech mu členové rodiny i další blízké osoby poskytují podporu a zázemí
- 3) zda žadatel preferuje jiné osoby před rodinnými příslušníky a proč,
- 4) zda žadatel tráví volný čas s jinými osobami (jakým způsobem, zda je aktivita přiměřená věku atp.),
- 5) jakým způsobem se žadatel zapojuje do volnočasových aktivit (pouze s doprovodem atp.)
- 6) zdraví a bezpečnost, například:
 - zda v minulosti žadatel dělal věci, které mohly poškodit jeho, nebo jiné lidi, nebo věci a které lidé v okolí vnímali jako poškozující,

- zda některé věci, které dělá, považují lidé za problematické, nebo ohrožující,
- zda má podporu, která mu pomáhá obtížné situace zvládnout, takže neexistuje vážnější nebezpečí,
- zda pozná, že je v situaci, kdy může být zraněn, nebo kdy může ublížit ostatním lidem,
- zda je schopen/schopna zajistit si osobní bezpečí.

7) Zapojení do komunity, např.:

- zda potřebuje někoho, kdo pomůže vytvořit kontakty s lidmi v místě, kde žije, protože má velké potíže vytvořit si přátele, nebo se cítí osamělý.

E) Domácnost - do záznamu se popisuje situace žadatele při uspokojování potřeb žadatele vzniklých při standardním zajišťování chodu domácnosti.

Popisuje se:

- 1) zda a jak žadatel dokáže manipulovat s předměty denní potřeby,
- 2) zda umí nakládat a popřípadě i jak nakládá s vlastními penězi,
- 3) zda a jak vykonává běžné domácí práce,
- 4) zda a jak si zapne vařič a uvaří teplé jídlo a nápoj,
- 5) zda a jak umí ovládat běžné domácí spotřebiče (pračka, sporák, včetně TV, radia, telefonu atp.),
- 6) zda a jak jsou patrná osobní teritoria (je schopen úklidu vlastního pokoje - o ostatní prostory se nestará), popř. velikost uklízených prostor atp.

Vhodné je popsat způsob, jakým žadatel jednotlivé aktivity provádí, zda se jedná o výkon aktivit v obvyklém a přijatelném standardu.

F) Prostředí - do záznamu se popisuje stav bydlení včetně vybavenosti pomůckami, bezbariérovost prostředí (v místě bydliště i v širším okolí – například zda je bezbariérový přístup do obchodu, do zdravotnického zařízení).

Je třeba popsat, zda je žadatel schopen vykonávat osobní aktivity v širším přirozeném sociálním prostředí samostatně, popřípadě s jakými formami pomoci.

Popisuje se:

- 1) jaký je příchod do objektu, kde se domácnost nachází,

- 2) vlastní vstup do domácnosti (např. počet schodů, patro domu, je-li k dispozici výtah, bezbariérový vstup včetně komplexního popisu obývaného prostoru),
- 3) zda je koupelna v mezipatře, WC venkovní atp.
- 4) popis nepříznivých faktorů prostředí (prach, hluk, nedostatečné osvětlení, nevhodná teplota, nevhodná vlhkost atp.),
- 5) zda je žadatel v čistém prostředí,
- 6) zda by prostředí žadatele mohlo mít vliv na jeho zdravotní stav (psychický nebo somatický),
- 7) celková dostupnost zdravotní péče, vzdálenost zdravotního střediska, praktického lékaře, způsob a frekvence dojíždění do zdravotnických zařízení, či zda je vykonávána návštěvní služba u pacienta doma atp.
- 8) vzdálenost obchodu, obvyklý způsob a frekvence nakupování (potravin a předměty denní spotřeby), postup realizace větších nákupů (nábytek atp.)

Se souhlasem žadatele sociální pracovník v rámci tohoto šetření vždy dojedná a ideálně i v přítomnosti žadatele pak provede i zjištění k **formě, frekvenci a rozsahu poskytované péče.**

V rámci šetření je třeba získat i vyjádření osoby, která poskytuje péči.

G) Závěr: - shrnuje hlavní zjištění k celkové situaci žadatele a dále k rozsahu i formě potřebné podpory, která mají být zohledněna v posouzení závislosti. Závěr popisuje i oblasti potřebné podpory u konkrétního žadatele a způsoby, kterými jsou nebo budou satureovány (rámcový plán péče, nebo „scénář“, podle kterého je podpora již zajišťována a který může posloužit jako podklad pro kontrolu využívání dávky v souladu s jejím účelem, nebo jako podklad k budoucí možnosti přeposouzení). Závěr může obsahovat i odůvodněné doporučení k přeposouzení situace žadatele v budoucnosti i s případným návrhem jeho termínu.

IV. Minimální rozsah a struktura písemného záznamu ze sociálního šetření:

1. **Datum, čas** (časový rozsah: kdy bylo započato, kdy bylo ukončeno) včetně místa, kde bylo šetření provedeno.
2. **Identifikační údaje žadatele** (jméno a příjmení, datum narození)
3. **Výčet zdrojů získaných informací** - přesné zdroje, nebo alespoň jejich charakter (například pozorováním, informace od jiných osob podílejících

se na péči, náhledem do zprávy lékaře se souhlasem klienta atp.). Čím přesnější specifikaci zdrojů se podaří shromáždit a popsat, tím zpravidla výsledek sociálního šetření získává vyšší a objektivnější vypovídací hodnotu.

4. Vlastní popis situace žadatele ve struktuře podle výše uvedených šesti oblastí. V popisu situace žadatele je třeba odlišit skutečnosti, které uvádí sám žadatel, popřípadě osoba blízká žadateli či pečující osoba a jsou tedy výpověďmi, které mají subjektivní charakter, byť mohou situaci vystihovat velmi přesně. Vedle toho je však třeba uvádět i další poznatky, které získal sociální pracovník v průběhu šetření, které mohou tyto výpovědi potvrzovat, vyvracet, nebo upřesňovat směrem k vyšší objektivitě popisu celkové situace.

5. Rozsah potřebné podpory - popis druhů, forem, objemu a frekvence pomáhajících intervencí, které žadateli pomáhají uspokojovat základní životní potřeby, popřípadě je třeba mu je k dosažení tohoto cíle zajistit.

Je třeba diferencovat mezi péčí, kterou zajišťuje přímo pečující osoba, popřípadě i jiné osoby či subjekty a dále:

- jak je potřebná péče s pečující osobou sjednávána
- zda a jakým způsobem má pečující osoba zajištěn zástup v případě své plánované nepřítomnosti (např. dovolená) nebo neplánované indispozice (např. nemoc)
- v případě, že je žadateli zajišťována potřebná péče registrovaným poskytovatelem sociálních služeb nebo terénní ošetrovatelskou službou, identifikační údaje těchto subjektů a rovněž konkrétní rozsah poskytované péče (jako zdroj informací lze v případě soc. služeb využít i smlouvu o poskytování sociální služby).

Tento popis může mít formální podobu individuálního plánu na zajištění potřebné podpory v případě, že žadatel se sociálním pracovníkem v potřebné míře spolupracuje, anebo má podobu podkladu buď již k existujícímu, nebo budoucímu plánu péče/podpory, který je součástí kontraktace podpůrných služeb a vychází z poznatků získaných v průběhu šetření, tedy z vyjádření samotného žadatele i osoby poskytující péči, osob blízkých žadateli a vlastních zjištění sociálního pracovníka.

6. Stanovisko pečující osoby – její popis a hodnocení průběhu poskytování potřebné podpory, místní a časová dostupnost, respektive limity a zdroje pečující osoby (např. zda potřebuje rovněž podpořit a jak). I neformálně pečující osoba by měla být schopna popsat průběh a povahu poskytované pomoci, které mohou být podkladem pro plánování péče i její ověřování.

7. Shrnutí a závěr šetření

Na základě konkrétního výčtu zdrojů sociální pracovník posoudí individuální situaci žadatele a zformuluje závěr šetření.

Závěr jednak shrnuje popis aktuální situace žadatele v šesti výše uvedených oblastech a rovněž podává identifikaci oblastí potřebné podpory žadatele z hlediska zajištění péče i případné podpůrné intervence jiného charakteru. Rozlišuje se rovněž typ podpory již poskytovaný v aktuálním čase sociálního šetření a potřeby pomoci, které je třeba teprve zajistit. Výsledek šetření může zahrnovat i plán zajištění potřebné pomoci, nebo podklady k jeho vytvoření, pokud byla, se souhlasem žadatele, navázána spolupráce s využitím individuálního plánování.

V. Sociální pracovník – úředník MPSV

Sociální pracovník – úředník MPSV vykonává sociální šetření v rámci řízení o odvolání, pokud je pro posouzení v odvolacím řízení nezbytné provést sociální šetření.

Nezbytnost provést nové sociální šetření může vyplývat zejména:

1. ze změny pobytu (přirozeného sociálního prostředí) žadatele v průběhu řízení,
2. z požadavku posudkové komise MPSV k zajištění objektivizace poznatků, které souvisí se zdravotním stavem žadatele
3. z námitek žadatele proti způsobu provedení sociálního šetření první instance, v rámci podaného odvolání
4. z nedostatečného rozsahu či obtížně využitelného výsledku sociálního šetření první instance

Pro vlastní provedení sociálního šetření využívá stejné postupy jako u sociálního šetření v první instanci. Tytéž postupy není nutné a účelné vždy provádět v plném rozsahu, ale v návaznosti na výsledky zjištěné při sociálním šetření na prvním stupni se zaměří zejména na změny v aktuální situaci žadatele či na odstranění rozporů ve shromážděných podkladech.

Mgr. Zuzana Jentschke Stöcklová, v. r.

náměstkyně ministryně pro sociální a rodinnou politiku

Příloha: Poučení o právech a povinnostech žadatele o příspěvek na péči

Příloha k Instrukci č. 5/2015

Poučení o právech a povinnostech žadatele (oprávněné osoby) o příspěvek na péči a osob poskytujících žadateli (oprávněné osobě) pomoc

ve smyslu z. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách,

a z. č. 500/2004 Sb., správní řád

Dnem podání žádosti je zahájeno správní řízení v dané věci. Žádost o příspěvek na péči se podává na tiskopisu MPSV na kontaktním pracovišti krajské pobočky Úřadu práce České republiky, přílohou žádosti je tiskopis Oznámení o poskytovateli pomoci. Řízení může být zahájeno v zákonem stanovených případech také z moci úřední.

1) Práva žadatele (oprávněné osoby):

Účastník řízení (žadatel, oprávněná osoba), popřípadě zástupce žadatele má v průběhu správního řízení právo:

- **předkládat veškeré podklady významné pro rozhodování, tedy takové, které by podle jeho přesvědčení měly být při rozhodování zohledněny v jeho prospěch**
- **předkládat lékařské nálezy, které by podle jeho přesvědčení měly být při posouzení stupně závislosti zohledněny v jeho prospěch okresní správě sociálního zabezpečení příslušné k posouzení**
- **vyjadřovat se ke shromážděným podkladům, tedy vystupovat v řízení aktivně a upozornit včas na skutečnosti, které by neměly být v řízení opomenuty**
- **na informace o průběhu správního řízení, tedy sledovat průběh řízení, být informován a rozumět průběhu řízení**
- **nahlížet do spisu (činit si výpisky a kopie), tedy shromažďovat pro svoji potřebu informace a dokumenty, které jsou součástí spisu**
- **vznášet připomínky a námítky, tedy včas upozornit na konkrétní opomenutí, nebo omyl, jehož včasná náprava odvrátí chybný výsledek řízení**

- **odvolat se proti vydanému rozhodnutí**, tedy v případě nesouhlasu s výsledkem řízení v první instanci, mít možnost iniciovat změnu rozhodnutí v odvolacím procesu
Odvolání se podává k MPSV, které o něm rozhoduje a to prostřednictvím příslušné krajské pobočky Úřadu práce České republiky, která vydala rozhodnutí v první instanci.
- **požádat o pomoc při podání odvolání**, tedy mít možnost požádat zaměstnance Úřadu práce ČR o pomoc při sepsání odvolání
- **na vysvětlení průběhu odvolacího procesu**, tedy kdy a jakým způsobem se odvolání podává, jaké úkony v procesu odvolání probíhají a kdo je činí
- **být informován o dalších opravných prostředcích**, tedy vědět jaké jsou možnosti a postupy, které může využít po té, co nesouhlasí ani s rozhodnutím, které vydá MPSV
- **být na základě vlastní žádosti přizván k jednání lékaře Okresní správy sociálního zabezpečení**, v odvolacím řízení pak k posudkové komisi Ministerstva práce a sociálních věcí, tedy mít možnost osobního setkání s posuzujícím lékařem
- **na nezbytnou podporu při uplatňování výše uvedených práv**, tedy využít nabídky pomoci a spolupráce směřující k žádoucímu průběhu a výsledku správního řízení

2) Povinnosti žadatele (oprávněné osoby):

- **podrobit se sociálnímu šetření**, za tím účelem spolupracovat se sociálním pracovníkem Úřadu práce České republiky, který při sociálním šetření zjišťuje schopnost samostatného života osoby v přirozeném sociálním prostředí, zejména tím, že se nebude bránit tomu, navázat se sociálním pracovníkem osobní kontakt, pokud mu v tom nezabrání vážné zdravotní důvody a sdělí mu svá stanoviska a pravdivé informace, které jsou rozhodné pro nárok na příspěvek
- **podrobit se vyšetření zdravotního stavu lékařem** plnicím úkoly okresní správy sociálního zabezpečení, popřípadě lékařem určeným Českou správou sociálního zabezpečení a předložit k tomuto účelu lékařské nálezy ošetřujících lékařů, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro vypracování posudku a poskytnout v určené lhůtě potřebnou součinnost k vypracování

posudku

- **osvědčit příslušné krajské pobočce Úřadu práce České republiky skutečnosti rozhodné pro nárok na příspěvek, jeho výši nebo výplatu**
- **písemně ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce změny ve skutečnostech rozhodných pro průběh řízení a pro nárok na příspěvek, a to do 8 dnů ode dne, kdy změna nastala - např. změna trvalého a skutečného bydliště jak žadatele, oprávněné osoby, zástupce, tak i osob pečujících, změna způsobu výplaty, změna ošetřujícího lékaře, změny týkající se zajištění pomoci, změna pečující osoby, přijetí k hospitalizaci, ukončení hospitalizace, přijetí do školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, vzetí do vazby nebo nástup k výkonu trestu odnětí svobody**
- **písemně ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce České republiky do konce kalendářního měsíce následujícího po uplynutí kalendářního čtvrtletí výši příjmu rozhodnou pro zvýšení příspěvku (je-li osobě vypláceno zvýšení příspěvku dle § 12)**

3) Povinnosti pečující osoby:

- **písemně ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce České republiky přijetí oprávněné osoby k hospitalizaci a propuštění z hospitalizace, není-li schopna tuto povinnost splnit sama oprávněná osoba a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne, kdy tato skutečnost nastala, povinnost se vztahuje i na ohlášení ostatních změn rozhodných pro průběh řízení, pokud tyto změny nemůže nahlásit žadatel (oprávněná osoba)**
- **písemně do 8 dnů ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce České republiky úmrtí oprávněné osoby**

4) Povinnosti příjemce příspěvku na péči:

- **využívat příspěvek na péči na zajištění potřebné pomoci osobou blízkou nebo asistentem sociální péče nebo poskytovatelem sociálních služeb, zapsaným v registru poskytovatelů, anebo dětským domovem či speciálním lůžkovým zdravotnickým zařízením hospicového typu**
- **na vyžádání správního orgánu, který provádí kontrolu využívání příspěvku, prokázat, že byl příspěvek využit k zajištění pomoci, a to nejvýše 1 rok zpětně, dokladem o vyplacení příspěvku fyzickým nebo**

právníckým osobám, které poskytují pomoc, nebo jiným způsobem, který osvědčí využití příspěvku

- **na výzvu Úřadu práce České republiky osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na příspěvek, jeho výši nebo výplatu, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy**
- **využívat příspěvek na zajištění potřebné pomoci**
- **písemně do 8 dnů ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce České republiky změny ve skutečnostech rozhodných pro nárok na příspěvek, jeho výši, nebo výplatu**
- **písemně do 8 dnů ode dne, kdy změna nastala, ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce České republiky změny týkající se zajištění pomoci (změna pečující osoby)**

5) Výplata příspěvku na péči

Dávka příspěvek na péči se vyplácí měsíčně, a to v kalendářním měsíci, za který náleží. Vyplácí se buď převodem na účet určený příjemcem příspěvku, nebo poštovní poukázkou. Příspěvek se nevyplácí, jestliže je oprávněná osoba hospitalizována po dobu celého kalendářního měsíce.

Upozornění: Uvedené informace jsou pouze základní a orientační. Úplné podmínky pro nárok na příspěvek na péči a podmínky správního řízení jsou uvedeny v příslušných právních předpisech, uvedených v záhlaví tohoto poučení.

- Žadatel (oprávněná osoba)***
- Zástupce žadatele (oprávněné osoby)***
- Pečující osoba***

** zaškrtněte typ osoby*

Příjmení:	Jméno:	Datum narození:
		Podpis: